

Is Hij dan soms veranderd?

Ds. A. Beens is hervormd emeritus-predikant te Barneveld.

Hoe kunnen we onze kinderen laten zien wat het leven in de verborgen omgang met de Heere is en wat daarbij hoort? Op deze vraag van een moeder van een opgroeiend gezin gaat ds. A. Beens in enkele artikelen in.

Van vele boeken te maken is geen einde, wist de Prediker reeds. Ook op het terrein van de opvoeding doet zijn uitspraak opgeld. Er is in de loop der tijden een niet aflatende stroom lectuur verschenen en in het 'bladentijdperk' waarin wij leven, kunnen wij te kust en te keur terecht. De uitgevers van menig magazine – het moet immers niet te lang en niet te moeilijk – verdienen er een aardige boterham aan. Trouwens, wat verder terug in de eeuwen treffen wij in de tijd van de Nadere Reformatie een man als Jacobus Koelman, die behartigenswaardige dingen heeft geschreven over de opvoeding van het 'zaad der kerk'...

Een vraag uit de praktijk

En toch... er zullen altijd wel weer ouders zijn die verzuchten: 'Het staat allemaal zo prachtig beschreven in die boeken maar de praktijk is vaak zo moeilijk en stelt voor zoveel problemen dat ik alle boeken met een zucht aan de kant heb gelegd.' Een dergelijke, voorstelbare reactie is wellicht niet erg bemoedigend voor schrijver dezes. Misschien moet hij er rekening mee houden dat voor deze of gene ouder zijn woorden ook onder het oordeel van 'vermoeiing des vleses' vallen. Toch wil ik proberen iets te zeggen over het onderwerp

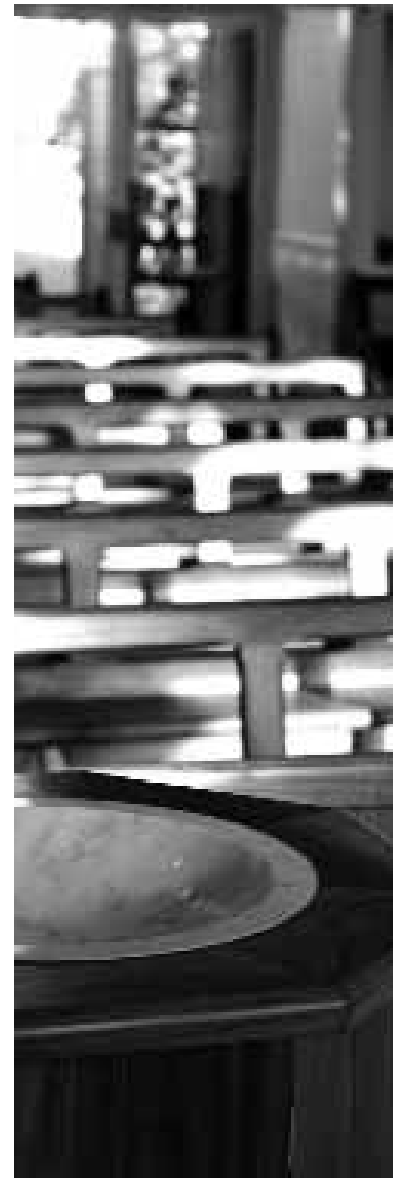
'De vreze des Heeren en de opvoeding van onze kinderen'.

'Hoe kunnen we onze kinderen laten zien wat het leven in de verborgen omgang met de Heere is en wat daarbij hoort.' Dat is een vraag van een moeder met een opgroeiend gezin temidden van allerlei ontwikkelingen en verwickelingen, tendensen en veranderingen in de wereld én in de kerk, c.q. de plaatselijke gemeente. Minstens een viertal aspecten wil ik in deze artikelen voor het voetlicht brengen. Is het Godsbeeld voor velen in de gemeente, bij vroeger vergeleken, verschoven? En als het gaat over de deugden/eigenschappen van God, hoe houden we dan in de opvoeding bijeen wat bijbels gezien bijeen hoort? Bijvoorbeeld: Zijn barmhartigheid en Zijn rechtvaardigheid, Zijn liefde én Zijn heiligheid, Zijn vergevende genade én Zijn toorn over de zonde? En dan: hoe dragen wij het bijbelse Godsbeeld over aan onze kinderen? Ten slotte – om nu niet meer te noemen – wat betekent dit voor het klimaat in de gemeente, de sfeer daarin, inclusief wat we met elkaar zingen, het verenigingswerk etc.?

Sfeertekening

Een zondagavond in de winter. De beide kerkdiensten zijn voorbij en na het avondeten rukt het jonge volk op naar de Knapenvereniging. Pet af, denk ik nu vaak, voor de mannen die elke week de leiding hadden. Een benedenzaal en een opperzaal, beide mudvol met een stuk of zestig jongens, de oudsten boven, de jongsten beneden. Na de opening op 'de gebruikelijke wijze' worden de leiders inleiders van het bijbelgedeelte dat we braaf, ieder op volgorde een vers, hebben gelezen. De niet-inleidende leiders staan op wacht, gereed om ongeregelheden de kop in te drukken. Zelden geraken we ongevaarschuwd ten einde, soms volgt

er een bestraffend preekje. Denkt erom, God ziet je en hoort je! Intussen raakt de bovenzaal op kop: er breekt een hevig gezang uit, begeleid door voetgestamp: het bondslied wordt ten gehore gebracht. Wij popelen om het zo meteen te herhalen, zo mogelijk met nog harder stampij. Na de pauze een quiz met bijbelse vragen of iets dergelijks, toch bijna elke week wel iets anders. Weer gaat mijn pet af...

Aan de vorming van een bijbels godsbeeld hebben de 'gewone' kerkdiensten (er wáren trouwens geen andere...) een bijdrage geleverd.

Na afloop schallen steeg en straat van jongensstemmen. Het zaad der kerk gaat naar huis. Denk erom: om negen uur thuis, op straat heb je niks te zoeken. Zo ging het, een hele winter lang: kerk en vereniging, de Bijbel en het zingen van psalmen en bondslied. Nee, niet van de Gereformeerde Bond, al waren we dat wel – zoveel was wel tot je doorgedrongen – maar van de Nederlands Hervormde Bond van Knapenverenigingen op gereformeerde grondslag. Het was allemaal één geheel, gewoon natuurlijk...

Waar was God? En hoe?

Geert Mak, evenals ondergetekende van 1946, schreef het beroemd geworden boek *Hoe God verdween uit Jorwerd*. Verdwijnen is een groot woord, al dringt in dit boek een rampzalige ontwikkeling en werkelijkheid zich aan ons op. Maar als God niet verdwenen is, is Hij dan soms veranderd? Zou je vandaag ook een boek over een willekeurig christelijk dorp (wat dat ook moge zijn!) kunnen schrijven met als titel *Hoe God veranderde in Kerkdorp*? Hoe was dat met God voor ons die opgroeiden in de jaren vijftig en volwassen werden in de jaren zestig? In een christelijk dorp twijfelden weinig mensen aan het bestaan van God, al kende ook ons dorp een paar van die filosofische figuren die zich buiten de kerkelijke paden begaven waarop zij – soms streng – waren opgevoed. Zij waren, zien wij nu, de voorlopers van de massa van heden die God en de dienst van God achter zich gelaten hebben en de bevrijding vieren, al wordt dat vieren na langere tijd toch ook een bleek burgermansgedoe. Echter, voor ons hoorde God er helemaal bij en dat vond dus bijna iedereen. Natuurlijk weet je nu in zoverre beter dan toen dat veel van het religieuze in een dorp en een kerkelijke gemeente behoorde tot wat je later leerde zien als natuurlijke godsdienst. De vraag mag intussen wel gesteld of wij zonder

die 'religie' er vandaag de dag beter aan toe zijn in de samenleving als geheel dan toentertijd. Maar wanneer het specifiek over de kerk en de godsdienstige opvoeding thuis gaat, kan ik over het Godsbeeld dat ons werd gepredikt en in de opvoeding overgedragen, mij niet negatief uitlaten. Met name in de verkondiging van het Woord en in de catechese en óók in de lokaliteiten met voetgestamp, werd God ons op een evenwichtige, bijbelse manier geprekeerd en onderwezen. Stellig is dat te danken aan het gezond functioneren van het verbond Gods in de gemeente, wat op zijn beurt onmogelijk los te maken is van ettelijke decennia, om niet te zeggen eeuwen van bijbelse, gereformeerde prediking. Ik kan niet zeggen hoeveel een gemeente, een mens, een kind – jawel! – daaraan te danken heeft. Dan vergeef je, zeker bij het ouder worden, ook de missers die er waren in de opvoeding, ongetwijfeld. In elke opvoeding zijn die er, de christelijke niet uitgezonderd. Jawel, God functioneerde meer dan eens meer als boeman dan als Vader, meer als Groot-Inspecteur dan als een God van bewogen zien naar mensen. Maar in de kerk werd veel rechtgezet, om zo te zeggen.

Arme van geest

En opmerkelijk, nooit heb ik dat als kind sterker ervaren dan bij de bediening van het Heilig Avondmaal, zeker als je meer in een sfeer van mijding dan deelname werd grootgebracht. Onuitwisbare indrukken deed je op als je aan de Tafel des Heeren de geestelijk gezonde mengeling van droefheid over de zonde en de blijdschap in de Heere soms tot op de gezichten toe zag weerspiegeld en je als kind, al duurde het lang, wel eens een groot verlangen had om daar ook te mogen komen. Maar ook de 'gewone' diensten (er wáren trouwens in mijn jeugd geen andere...) hebben hun bijdrage aan de vorming van een

bijbels godsbeeld geleverd. Opnieuw dankbaar noteer ik dat: nooit is de uitverkiezing een schrikbeeld geweest, ontdekking van zonden evenmin. En de heiligheid van God? Ja, die werd niet verdonkeremaand, maar wel zo verkondigd dat het kruis van Christus er een vitale en allesbeheersende plaats in ontving. En de hel was niet de plek waar bijna alle mensen terechtkwamen, maar wel degenen die niet hadden gewild dat Christus Koning over hen zijn zou. Is dit alles een subjectief gekleurd beeld? Uiteraard! Er zijn een heleboel andere verhalen in omloop en een hele generatie romanschrijvers heeft goed geld verdiend in het van zich afschrijven van een al dan niet door karikaturen gekenmerkte opvoeding met God, Bijbel en kerk. Maar sinds wanneer heft misbruik goed gebruik op? En klinkt de trompet van de afvallige niet altijd heller en luider dan de psalm van de arme van geest?

Hoe ziet God er vandaag uit?

Is het Godsbeeld verschoven? Dat is een uiterst complexe vraag en het antwoord is navenant. Maar de vraag dringt zich met nadruk op. En dan gaat het ons niet zozeer om het beeld dat 'men' van God heeft als wel om het beeld dat heden in prediking, catechese en opvoeding vigeert. Ik besef dat dit massief en algemeen uitgedrukt is. Verschijnselen en ontwikkelingen zijn immers nooit en nergens volstrekt eenduidig. Het gaat echter om een globale indruk. Is God nu dezelfde als in, zeg maar, 1960? Eigenlijk is dat natuurlijk een onmogelijke vraag. God blijft toch altijd Dezelfde? Dat is toch intrinsiek eigen aan Zijn Naam: Jahwe, de HEERE, de Zijnde, Degene die is Die Hij zijn zal? En toch blijkt het spreken over Hem, de prediking van Hem, aan veranderingen onderhevig die op hun beurt uiteraard niet los staan van de ontwikkeling in de tijden en de context waarin wij leven.

A. Beens

Geding om de Waarheid blijft

Hoe kunnen we onze kinderen laten zien wat het leven in de verborgen omgang met de Heere is en wat daarbij hoort? De tweede aflevering in deze serie loopt uit op de vraag of het in de spiritualiteit van vandaag om God Zelf gaat. En: 'gaat het in ónze 'religie' om God Zelf en zijn wij ons bewust van de consequenties voor de kerkdienst, de gemeente, de opvoeding?'

Ds. A. Beens is hervormd emeritus-predikant te Barneveld.

Het heeft er veel van weg dat met de tijden ook de godsbeelden wisselen. Door velen is in dit opzicht de Tweede Wereldoorlog als een aangrijpende cesuur ervaren. Wij konden niet meer in God geloven zoals mensen van vóór deze verschrikkelijke wereldbrand. En wie in staat is om de laatste veertig, vijftig jaar te overzien en zeker wie die fase zelf volop heeft meebeleefd, heeft geconstateerd dat enorm veel van wat voorheen nagelvast stond, wankel werd dan wel werd weggevaagd. Er is op allerlei manieren geprobeerd de wisseling der tijden te karakteriseren. Opmerkelijk is daarbij ook de veranderingen in de getijden van de theologie en in het kielzog daarvan de visie op roeping en opdracht van de kerk.

Karakteristiek levensbesef

De naoorlogse tijd werd een periode van een fervente en gedreven wederopbouw. Letterlijk en overdrachtelijk. De Nederlandse Hervormde Kerk herkreeg een belijdende kerkorde (1951) en de heersende theologie werd die van het apostolaat, aanvankelijk ingegeven door een hernieuwd élan om ons volk opnieuw met de boodschap van de Bijbel in aanraking te brengen. Wij wilden en moesten kerk zijn voor de wereld. Het is waar: tegen deze getuigenis-

drang is vanuit onze gereformeerde-hervormde kring altijd sceptisch aangekeken; wij vertrouwden de voorrang van het apostolaat boven de belijdenis, zoals vertolkt in de nieuwe kerkorde, niet. Intussen, enkele decennia verder, denk ik soms: toen gíng het tenminste nog ergens over. Veel van dit aanvanke-lijke vuur is gaandeweg gedoofd, enerzijds door een al maar door gaande uitholling van het belijdend spreken, anderzijds door de vloedgolven van de secularisatie. Wat ons rest is, het door velen als bloedeloos ervaren Samen op Weg-gebeuren.

Wij zijn in de kerk en ook in de wereld vermoeide mensen geworden. Technische hoogtesprongen, fabelachtige vooruitgang, maar ook een benauwende prestatiedwang en verregaande vereconomisering van leven en samenleven, laten hun invloed gelden. De onrust in onze gezinnen is vele malen groter en sterker dan vroeger. Het leven is gefragmenteerd, geworden tot een soort eilandenrijk waar-tussen wij, vaak dodelijk moe, heen en weer peddelen en pendelen. Echter, de behoeften van mensen laten zich ten slotte toch niet echt dooddrukken. Er is gaandeweg verlangen gegroeid naar gevoel, beleven, emotie of hoe wij het ook willen noemen. En dat komt ons vandaag voor als hét karakteristieke levensbesef in kerk en wereld.

Kanteling

Zo maken wij, intussen al geruime tijd, een aanzienlijke kanteling van het tijdsbeeld mee. En dat heeft de nodige consequenties voor leer en leven in de kerk. Geen predikant, geen gemeentelid, die midden in zijn tijd staat, kan het ontgaan: het lijkt of – vooral – de jongeren een ander godsbeeld hebben dan hun ouders (?), in ieder geval dan hun grootouders. Je merkt het onder het preken, je pikt het op bij de

catechese en je hoort het rondzingen in de gesprekken. Het is ook een splijtend kantelingsproces. Kunnen jongeren nog samen met ouderen één gemeente zijn en zo ja, kunnen zij dan ook in één en dezelfde kerkdienst bijeen zijn voor het aangezicht van God? Of is het maar beter ieder zijn eigen kerketuintje te geven? De één zit degelijk stil en de ander dertelt jolig rond? Natuurlijk chargeer ik en veralgemeniseer ik. Maar, mij dunkt, het is op z'n minst herkenbaar. Bovendien veroorzaakt dit alles in menige gemeente een stuk onrust en onderlinge verwijdering. Hier en daar doet zich het verschijnsel voor dat gemeenten zich omvormen van een (verstarde?)

Een verregaande vereconomisering van onze maatschappij, gepaard gaande met onder meer technische hoogtesprongen, laten ook in de kerk hun invloed gelden.

beslotenheid tot een open en uitnodigend bestaan. Maar ik hoor dan wel dat er niet alleen sprake is van een 'intocht' door de voordeur maar ook van een 'stille uittocht' door de achterdeur van gemeenteleden die het niet meer mee kunnen maken en het ook niet willen. 'Jullie moeten dan maar vertrekken, wij zijn aan een onomkeerbaar veranderingsproces bezig', heet het dan. Let wel, dat zijn mensen die de gemeente met hart en ziel hebben gesteund en gediend...

Tweespalt

En wat al deze dingen voor de gezinnen betekenen? Er zijn tal van signalen dat (groot)ouders met al deze ontwikkelingen in de knel komen, omdat hun verstaan van het geloof en van het leven met God zo anders is dan dat van hun (klein)kinderen. En zij vragen zich af of zij het dan altijd verkeerd hebben gezien en of het geloof met de tijden verandert en vooral soms of wij het met elkaar nog wel over dezelfde Góð hebben?

Op hun beurt groeien jongeren soms weg van de geestelijke belevingswereld van hun ouders. Ze vinden hen veel te somber en te strak met hun ouderwetse opvattingen over God en Christus, over zonde en schuld en toorn van God enzovoort. Niet zelden kiezen jongeren voor een andere gemeente, voor de 'groep' tegenover de 'kerk'. En het kan zó gaan dat de onderlinge communicatie verstoord raakt en, in het slechtste geval, stil valt. Nogmaals: ik realiseer mij terdege dat het zó gelukkig niet overal gaat. Waar in de gemeenten mensen met voorzichtigheid en wijsheid optreden, kan veel schade voorkomen worden. Tegelijkertijd moeten wij eerlijk zijn: er worden vaak allerlei compromissen gesmeed waarmee in de praktijk niemand echt blij is. Op z'n best loopt het uit op gehannes en gehaspel en een wonderbaarlijke tweeslachtigheid. Het wordt in de kerkdiensten unheimisch. De boel polariseert en heel slimme kerkenraden noem(d)en

zoiets 'eenheid in verscheidenheid'. Een pracht van een formule. Ze heeft slechts één gebrek: ze werkt niet. Ze is een papieren bezwering van een ontwikkeling die niemand zegt te willen en die toch doorgaat.

Tussenbalans

Het moge duidelijk zijn dat er 'wat aan de hand is'. Maar met als een kat om de hete brij heenlopen, helpen wij elkaar niet. Nu zijn er velen die de huidige trend van verlangen naar emotie, beleving en spiritualiteit, positief duiden en waarderen als religieuze herleving. Sommigen spreken zelfs van een stremming van de secularisatie en het proces van ontkerkelijkheid. God mág weer! Religie is niet op voorhand verdacht. Het bovennatuurlijke is in.

Al ben ik blij met het kleinste teken, ik ben evengoed bang voor vals optimisme. Want bij al deze dingen is en blijft het geding om de Waarheid recht overeind. Dat betekent dat de vraag onverkort aan de orde is: over welke God hebben wij het? Mét dat ik deze woorden schrijf, voel ik een zekere huiver: alsof wij de hoge God tot onderwerp van ónze discussie kunnen maken! Zouden wij dát in het verleden niet veel te veel en niet gehinderd door enig ontzag, gedaan hebben?

Ik herinner mij in de familiekring bruisende, om niet te zeggen: woedende discussies over twee- of drieverbondenleer, over de fineses en hét heikele punt in de bekering tot God. Ik heb het overleefd, zoals u merkt, maar veel stichting ging er niet van uit. Wee het kerkdom dat, met eerbied gezegd, God in zijn broekzak heeft.

Dat alles neemt niet weg dat de vraag zeer actueel is: wat is dat dan: geloven in God, de Heere vrezende, Jezus Christus kennen en door de Heilige Geest geleid worden? En hoe verhouden dergelijke vragen zich tot de tijden waarin wij leven? En wat betekent dat voor inhoud en vorm van de eredienst en de prediking, voor de gestalte

van het gemeentelijk leven en – last but not least – voor de opvoeding van onze kinderen?

Poging tot antwoord

Onze tijd is vermoeiend, maar zij is ook boeiend. De mate waarin wij onder de indruk zijn van, wat heet, een cultuuromslag, kan nogal verschillen. Maar elke tijd roept in de vragen die zij stelt – ook aan ons! – bewust of onbewust (en dat laatste wellicht het meest) om een antwoord. Ook in de huidige nadruk op spiritualiteit. Voor een deel gaat het daarbij om herlevend heidendom, naar ik vrees. Maar dan nóg en dan tóch! Wij kunnen daarbij niet ontkomen aan de ontmaskering, misschien nog niet eens zozeer van de wereld, als wel van onszelf. Gaat het in de spiritualiteit van heden om de vraag naar God Zelf? Maar met evenveel recht zouden wij kunnen vragen: gaat het in onze 'religie' om God Zelf? En zijn wij ons bewust van de consequenties? Dat het er dan ook om gaat dat God ons leven in Zijn weg en op Zijn koers wil brengen?! Als spiritualiteit hetzelfde betekent als zelfbevestiging – hetzij in een tv-programma dan wel in een kerkdienst –, als spiritualiteit betekent dat prediking een psychotherapeutisch praatje wordt, een aai over ons arme bolletje, zodat wij ons toch zo fijn (h)erkend voelen, dan hebben wij het over een andere spiritualiteit dan die eigen is aan het werk van de Spiritus Sanctus, de Heilige Geest van de Vader en de Zoon. In die 'spiritualiteit' draait het niet om onszelf, maar gaat het om God. En dan om God die Zichzelf in Jezus Christus heeft geopenbaard én weggeschonken aan een mens en een wereld die zich van Hem heeft vervreemd. De volgende keer willen wij zien dat dit kernpunt het hart is en blijft van de verkondiging van het Woord en – in lijn daarmee – ook van de opvoeding van onze kinderen.

A. Beens

Ons erfgoed doorgeven

Wij staan voor de geweldige opdracht en middenin de grote worsteling om ons geestelijke erfgoed te bewaren én door te geven. Met ons geestelijke erfgoed bedoel ik om te beginnen de Bijbel en het leven bij de Bijbel en uit het Woord van God.

Ds. A. Beens is hervormd emeritus-predikant te Barneveld.

De tijden veranderen en wij met hen. Wij overwogen de vraag of God, liever gezegd: het beeld van God dat wij hebben, ook in een dergelijke verandering deelt. Onmiskenbaar doet zij zich voor gedurende de laatste decennia. Hierbij moeten wij denken aan oorzaken als de secularisatie en het daaruit voortkomende moderne levensgevoel maar ook aan verschuivende accenten in de prediking, waarbij ongetwijfeld de genoemde verandering in het levensgevoel een rol speelt. Bovendien moeten wij de rol van de media niet onderschatten. Behalve die van de commerciële omroepen en de moderne literatuur moeten wij ook de invloed van het evangelicalisme naast en niet zelden ook tegenover het kerkelijk gestructureerde denken en handelen, niet onderschatten.

Visie op God

In dit kader spreekt men wel van de EO-isering: in veel kerkelijke gemeenten laat die zich gevoelen. Vooral jongeren worden er door aangesproken maar niet alleen zij. Ik kan onmogelijk volledig zijn in het benoemen van alle vormen daarvan afzonderlijk. Maar dat het Godsbeeld in al deze ontwikkelingen in het geding is, staat voor mij vast. Dat betreft de visie op God: Hij is je Vriend bij wie je altijd binnen kunt lopen; Hij is Degene die door dik en dun met je mee gaat. Een heilige, rechtvaardige en toornende God? Kom, kom, Hij is toch

zeker Liefde! De grote, goede God, die Zijn wijde mantel om jou en alle mensen heen slaat.

En Jezus? Voor Hem gáán we, applaudisseren we, doen we de 'wave'... Hij is je kameraad en je kunt het zo gek niet maken of Hij houdt van je. *We love Him, we praise Him.* Zonde, verzoening, bloed dat redt... hoe bedoelt u?

En de Heilige Geest? Nou, als iets goed voelt, dan is dat natuurlijk van de Geest. Met de Geest ga je uit je dak. Dat proberen we samen te organiseren. En we kunnen gerust van moderne muziekstijlen gebruik maken. Je denkt toch zeker niet dat de Geest alleen bij zo'n suf kerkorgel werkt? En in de Bijbel dansen ze toch ook, geloof ik? Wat zeur je dan?

Van genade sprake

Thuis horen vader en moeder de verhalen aan. Laten we oppassen, denken ze en laten we het enthousiasme niet de grond in boren. Als ze 's zondags thuis uit de kerk aan de koffie zitten, komen een paar van de kinderen terug uit de 'gemeente': "Het was zó leuk vanmorgen, de muziek was top en broeder A. hield een ontzettend goeie toespraak, je kunt die man zo goed begrijpen, hij heeft niet allemaal van dat moeilijke gedoe zoals dat in de kerk altijd gaat, een kind kan het begrijpen. Nee hoor, we voelen er ons al helemaal thuis. Ze *zén* je daar tenminste. Enne, over een poosje wil ik me laten dopen, ik zeg het nu maar vast, dan kunnen jullie er tenminste wat aan wennen en mee rekenen. Jullie komen dan toch zeker wel?"

Een denkbeeldig gesprek, maar niet uit de lucht gegrepen. En pa en ma zitten er mee. 'Het is toch wel anders dan we gewend zijn', vindt vader. En moeder denkt: 'Zou dat nou echt hetzelfde geloof zijn als waar mijn vader altijd over sprak? Het lijkt net of er van genade geen sprake meer is en dat God

zo ongeveer afhankelijk is van wij willen en beslissen. En dan dat overdopen. Hebben wij het dan verkeerd gedaan door ze als kind te laten dopen? Als ze zich maar niet voor eeuwig vergissen, ik zou me geen raad weten.'

Aanpassingen

Beter dan allerlei uiteenzettingen maakt een dergelijk denkbeeldig gesprek de kwestie duidelijk zoals die in vele gezinnen en gemeenten speelt. En vervolgens werken de dingen ook in de kerkelijke gemeente door: er komen allerlei aanpassingen in de kerkdiensten, er worden zangdiensten georganiseerd, bijvoorbeeld op de tweede feestdagen, soms ook in plaats van de 'gewone', toch maar slecht bezette avonddienst. Het fenomeen Themadiensten doet zijn intrede, jongeren verzorgen de Schriftlezingen, hier en daar luistert een muziekgroep sommige diensten op, in een doopdienst

De opvoeding van onze kinderen is opvoeding in de wonderlijke ruimte van het verbond der genade, dat zijn teken en zegel draagt in de doop.

drommen de kinderen om de doopvont en soms is een dominee zó aardig dat ze even met hun handjes in het water mogen roeren. Vertederend toch? Je moet toch proberen om de jeugd vast te houden?

Het gevaar is dat intussen de verwarring toeslaat. Zijn wij als kerkelijke gemeente op de goede weg? En wat moeten vader en moeder thuis beginnen? Moeten zij het maar accepteren en denken dat hun kinderen dan wel op een andere manier geloven maar toch géén ánder geloof hebben aangenomen? Wat is opvoeden toch moeilijk, je weet tegenwoordig eigenlijk niet meer waar je aan toe bent!

Hoe dán?

Zou het soms tijd zijn voor een grondige heroriëntatie? Wij staan mijns inziens voor de geweldige opdracht en middenin de grote worsteling om ons geestelijke erfgoed te bewaren én door te geven. En met ons geestelijke erfgoed bedoel ik om te beginnen, heel gewoon – al kun je het eigenlijk zo niet zeggen –: de Bijbel en het leven bij de Bijbel en uit het Woord van God. En met volle overtuiging zeg ik daarná: in de traditie van de kerk der eeuwen, ons voedend uit de bronnen van de Reformatie. Diep, breed, betrokken op de eigen tijd en daarom juist ook heel persoonlijk. Nu kan dat heel massief op ons overkomen. Maar én preken én catechiseren én opvoeden is nooit anders geweest en kan het ook vandaag niet zijn dan het goud tot pasmunt omsmelten, het brood snijden en desnoods verkruiden, het levende Water laten strómen en tegelijk met mondvollen laten drinken.

***

Ik doe een poging om het bovenstaande uit te werken. Daarbij richt ik mij allereerst op de opvoeding van onze kinderen in de vreze des Heeren. In die laatste, zeer bijbelse, uit-

drukking, zit eigenlijk de clou van de zaak. Zij betekent immers: heilig ontzag voor de Heere, de God van het verbond. En dat heilige ontzag wordt gevoed vanuit het spreken van God in Zijn Woord en wordt zo, diep in ons innerlijk, vergezeld van de – eigenlijk niet te omschrijven – liefde tót God die antwoord is op de liefde ván God. Daarom is de opvoeding van onze kinderen opvoeding in die wonderlijke ruimte van het verbond der genade, dat zijn teken en zegel draagt in de Heilige Doop en dat, door de Heere met Abraham opgericht, reikt van geslacht tot geslacht, ook in de nieuwtestamentische gemeente! (Hand. 2: 39) Wie de Doop aan kinderen onthoudt, doet hen tekort alsof de beloften van God alleen voor volwassenen zouden gelden. Hier ligt de diepe zenuwbaan van alle spreken over verbond en belofte en geloof. Ik constateer hoe langer hoe meer een onthutsend slecht verstaan van deze dingen. Daarom staan velen met de mond vol tanden en weten geen antwoord op vragen die hun worden gesteld ten aanzien van de kwestie van de Doop.

Adam en Abraham

Maar het verbond van God met ons en onze kinderen vraagt ook om een antwoord van geloof en bekering, om een leven uit het verbond. Ik kan dat niet breed uitwerken in het bestek van deze artikelen, maar ik leg er met grote nadruk de vinger bij om ouders op te scherpen en er werk van te maken. Waarmee? Met het horen naar God en het buigen voor Hem in Zijn Woord dat ons merkt als kinderen van Adam, dood in zonden en misdaden, verdoemelijk voor God. Maar dat ons ook onderscheidt als kinderen van Abraham en erfgenamen van de beloften die in Christus ja en amen zijn, God tot heerlijkheid door ons.

Als we u als ouders opscherpen, dan is het om u deze dingen uw kinderen in te laten scherpen (vgl.

Deut. 6). Daar moet u niet mee beginnen als ze bijna de deur uitgaan of al uit zijn, daar moet u zo vroeg mogelijk mee beginnen. U hebt heel wat uit te leggen. Te beginnen vanuit het ja van God tegen onze kinderen, zoals ze ‘van nature’ zijn, niet zoals ze zouden moeten wezen. In dat laatste geval komen we altijd weer terecht in doolhof-theologieën die één ding gemeenschappelijk hebben: dat de rechtvaardiging van de goddeloze door het geloof er niet kan groeien en bloeien. En als er één ding is dat ons als ouders troosten kan en zal, dan is het dit groot en zalig geheimenis van de rechtvaardiging van de goddeloze door het geloof. Daar ligt de ruimte voor onze kinderen, zelfs als ze nog niet geboren zijn, als ze in de wieg liggen en óók nog als ze later – wie zal het zeggen? – in de goot liggen. Maar ook als u ze elke avond naar bed brengt, als ze met al hun Sturm en Drang thuis komen binnenvallen en ook als u al lang op bed ligt en ze nog steeds niet thuis zijn en u denkt: o God!, mijn kind(eren)!....

Eerste venster

Vervolgens: u hebt heel wat uit te leggen, bij de gratie van God, over de belofte van God: het eeuwige leven in Jezus Christus voor ieder die gelooft in Hem. De Heere heeft er een hele Bijbel over laten vol schrijven. En u hebt beloofd uw kind(eren) bij dit Licht groot te brengen. Het is Licht dat schijnt in de duisternis en dat is die donkerte die wij zelf verkozen hebben boven de zonneschijn van het leven met God. Daarin schijnt echter het Licht en de duisternis zal het er niet onder kunnen krijgen (Joh. 1:5). Maar zelf bent u het eerste venster op God voor uw kind(eren)! Als ze klein zijn en nog veel meer als ze groot zijn of worden, als u ze met woorden vaak niet meer bereiken kunt. Als er soms maar één zucht uit de diepte klimt: o God, aanschouw Uw verbond!

A. Beens

De levende weg verkondigen

Laten wij onze kinderen attenderen op de waarde van wat wij iedere zondag in de kerkdiensten belijden, zegt ds. Beens in zijn laatste artikel over de overdracht van het godsbeeld aan de kinderen van de gemeente.

Ds. A. Beens is hervormd emeritus-predikant te Barneveld.

Leven in en leven uit het verbond. Daarmee vertolkten we een belangrijk thema als handleiding voor de opvoeding van onze kinderen in de vreze des Heeren. Daarmee stellen we de Heilige Schrift als eerste bron en norm in een zo levensbelangrijk gebeuren als de opvoeding is. Daarna maar er onlosmakelijk mee verbonden, noem ik de belijdenis van de kerk der eeuwen. Ik denk dan allereerst aan het Apostolicum, het Credo van de kerk in zijn drievoudige thematiek in de belijdenis van de Vader, de Zoon en de Heilige Geest en Hun werk.

Leidraad en afbakening

Wat wij in de apostolische geloofsbelijdenis uitspreken, is de ruggegraat van het geloof. Daarin zijn wij zo dicht mogelijk bij de Bijbel. Wat de Bijbel ons verkondigt, is in het Credo samengevat. Het is een kostbare leidraad voor ons als ouders in de grote opdracht van de opvoeding. Het is ook een afbakening van het pad door het leven. En het is uiterst persoonlijk: ik geloof... Nee, niet op mijn ééntje maar met alle heiligen samen, met de kerk van alle tijden en plaatsen. Over traditioneel gesproken! Dat kan ons ook een klein beetje nuchter maken en vooral ook bescheiden. Er wordt zoveel als nieuw gepresenteerd wat in het licht van eeuwen kerkhistorie alleen maar nieuw lijkt. Laten wij onze kinderen attenderen op de waarde van wat wij iedere zondag in de kerkdiensten belijden. Ik heb

het meerdere malen ervaren hoe tot in ernstige ziekte en op het sterfbed toe in de lichtkring van het Evangelie deze Twaalf Woorden een levende troost bleken te betekenen.

Gevaarlijke versimpeling

Een al even persoonlijk én gemeenschappelijk getuigenis is ons overgeleverd in de traditie van de Reformatie, met name wel in de Heidelberger Catechismus. Oudere generaties kenden hem vaak uit hun hoofd. Een dergelijk omgaan met de catechismus is al te zeer weggestormd in de jaren dat op de catechisatie discussies het een en al waren. Gelukkig klinken er nu weer stemmen om naar het memoriseren terug te gaan. Dat is geen doel op zichzelf. Het is wel een middel om de geloofsinhoud (vgl. Zondag 7 en 23) ons eigen te maken, zó dat wij in de leer van de Bijbel gaan ademen en tegelijk een kritische norm krijgen aangereikt om dwalingen en onbijbelse inzichten te ontmaskeren. Dat lijkt mij vandaag de dag broodnodig, zeker ook voor onze jongeren die opgroeien met geluiden dat het niet zoveel uitmaakt wát je gelooft als je maar gelooft.

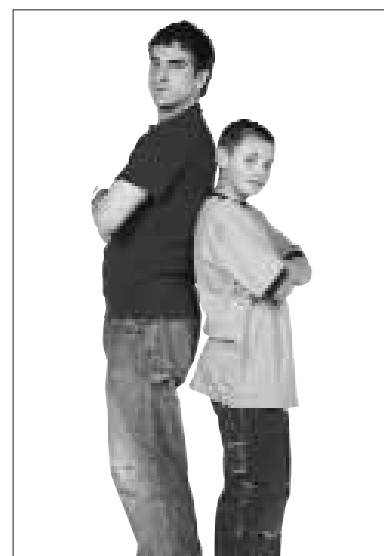
En in de opvoeding? Wat te denken van de eerste zondag? Er is toch nauwelijks een wezenlijker vraag te stellen dan die over onze enige troost in leven en in sterven? En dan die drie 'stukken'. Drie facetten van de éne diamant: het thema van de unieke troost voor het geloof in God, de Vader, de Zoon en de Heilige Geest. Al weer moet ik zeggen: het ontbreekt zo vaak aan dit persoonlijke geloofsgetuigenis, dooraderd van de kennis van ellende, verlossing en dankbaarheid. Nog afgezien dat – en daar is het evangelicalisme mede debet aan! – zo vaak in een domme napraterij wordt geschokschouderd wat je nou toch eigenlijk met zo'n

eeuwenoud boekje aan moet en dat we toch de Bijbel hebben en daar toch genoeg aan hebben. Zo'n houding verraadt een gevaarlijke versimpeling die desastreuze gevolgen heeft gehad en nog steeds heeft.

Nog eens: persoonlijk!

Nu kom ik terug op de verlegenheid die veel ouders ervaren in het verschil in geloofsinhoud en -beleving tussen jongeren en ouderen. Hier is voorzichtigheid geboden. Het kán een voorbijgaande fase zijn in het leven van onze kinderen onderweg naar de volwassenheid. Het komt nogal eens voor dat jongeren na een aanvankelijke kennismaking met het evangelisch klimaat teleurgesteld raken over het gemis aan diepgang en veel positiever gaan denken over het geheel dat de kerk te bieden heeft. Ik bedrijf geen *wishful thinking*. De praktijk wijst het namelijk geregeld uit.

Maar niet altijd loopt het zo. Er zijn nogal wat jongeren die evangelisch blijven. Ook gebiedt de eerlijkheid te zeggen dat niet zelden het evangelische een doorlaat-

Wat wij in de apostolische geloofsbelijdenis uitspreken, is de ruggegraat van het geloof, een kostbare leidraad voor ouders in de grote opdracht van de opvoeding.

post naar de onkerkelijkheid blijkt te zijn. Vrees is echter ook hier een slechte raadgeefster en dwingt ons vaak in een negatief parket waarin wij ons alleen maar gaan verzetten tegen ideeën en keuzen van onze kinderen. Laten wij liever een andere weg open proberen te houden.

Dan raken wij aan het heikele punt van ons persoonlijk leven. Er zijn nogal eens ouders die heus wel met het Woord van God bezig zijn en er door geraakt worden die niettemin er met hun kinderen nooit over spreken. Dat is een schadepost van belang. Als onze kinderen niet van onszelf horen wie de Heere in Jezus Christus voor ons is, wat moeten zij dan van het geloof (en van de kerk!) denken? Als Christus Jezus niet het grote Middelpunt is, maar van alles en nog wat die plaats inneemt, tasten onze kinderen in het donker en komen ze vele malen gemakkelijker onder andere invloeden die hen van het 'oude pad' kunnen afbrengen. En dat 'oude pad' hoeft geen uitgesleten pad te zijn maar heeft beslist wel alles te maken met de 'verse en levende weg' die Christus heeft gebaad tot God. Want de verkondiging van die 'weg' bindt de geslachten samen en vormt de ruggegraat van de gemeenten en verenigt haar in de meest essentiële betekenis.

Hoe doen we het in de gemeente?

Van hieruit nu refereer ik aan de gestelde vraag naar een praktische invulling van ons onderwerp wat betreft de vormgeving van deze dingen in het geheel van het gemeentelijke leven. Zorg over het elkaar niet meer herkennen, zorg over bepaalde ontwikkelingen in de erediensten, zorg ook over de geloofsinhoud en de gestalte van het geloof in de diverse vormen van het gemeente-zijn. Wij herkennen wellicht nog steeds de dreiging van de polarisatie. Met het oog daarop werden al deze zorgen verwoord en benoemd. Hoe moeten wij elkaar nu toch in

de gemeenten vasthouden, gesteld al dat we dat willen en niet tevreden zijn met een eigen reservaat waarin ieder zich naar geloven kan uitleven? Als ik mij namelijk niet vergis, hebben wij de 'hotelkerk' altijd (terecht!) ter voordeure uitgewezen in de breedte van de kerk maar dreigen wij haar de achterdeur weer binnen te laten in het smaldeel van de plaatselijke gemeente. Bepaalde bemoeienissen in sommige gemeenten hebben mij niet vrolijk gemaakt, moet ik bekennen. Het blijkt dat wij problemen en zorgen niet oplossen met prachtige slogans en roerende terminologieën, hoe bijbels ze wellicht ook klinken. Plechtig uitgesproken verklaringen volstaan helaas evenmin. Men is ingestapt en de trein rijdt dóór. Blijven er mensen achter, het zij zo. Niet zelden vallen hier elitaire tendensen te signaleren. Eenheid in verscheidenheid ontwikkelt zich tot eenheid in gescheidenheid. Ik geef het u te doen om daar nog wijs uit te kunnen worden. Als dat voor volwassenen geldt, hoeveel te meer dan voor de jongeren!

Kan het Woord ons genezen?

Juist omdat het gaat om de toekomst van de gemeenten, om het geestelijk heil voor onze kinderen en jonge mensen, voor wie dan ook trouwens, meen ik dat wij een eerlijke weg moeten kiezen en ons diepgaand moeten bezinnen ten aanzien van de koers die wij in en met de gemeenten volgen en de prioriteiten die wij daarbij moeten stellen.

Gemeenteopbouw vindt plaats in de verkondiging van het Woord van God en moet haar fundering in de Schriften en in het geloof in de drie-enige God dienen. Van daaruit bepleit ik een, wellicht meer dan ooit, centraal stellen van de eredienst en de prediking in het midden van de gemeente. Is dat het beruchte intrappen van de open deur? Dat zij verre, zou ik met Paulus willen zeggen. Laten we er ons evenmin van afmaken door te zeggen dat dit verdacht

veel lijkt op het oude, uitgesleten pad.

Uitermate moeilijk en precair vind ik het om te zeggen dat er onder ons zorgen zijn ten aanzien van de prediking. Met te meer schroom snijd ik het aan, omdat ik sinds kort terzijde sta. Anderzijds verleent dat mij enige armslag om dingen zonder aanzien des persoons te zeggen. Om het dan toch maar 'evangelisch' te zeggen: Gáán we er nog voor? Beseffen wij dat God ons in de prediking een adembenemende volmacht heeft gegeven? Niet als persoon maar als dienaar van het Evangelie! Zijn wij ervan overtuigd dat God aan die bediening de sleutelmacht heeft gegeven, waarin het Koninkrijk voor de gelovigen wordt geopend maar voor de ongelovigen gesloten? En geven wij leiding aan het geestelijke leven van de gemeente? Wij laten het haar toch niet zelf uitzoeken? Al met al, dat vergt een nauwkeurig onderzoek van het Woord en een gedurig gebed om de Heilige Geest. Dominees moeten zitvlees hebben en bidknieën, om zo te zeggen. Laat die hoge ernst in de eredienst merkbaar zijn in de manier waarop wij bidden en preken. Er mogen toch wel vleugels eeuwigheid waaien? Mag de prediking verder ook nog een beroep doen op de gemeente? Ik bedoel daarmee dat horen wat mag 'kosten'. Wat niets kost, blijkt meestal niet veel waard te zijn. Men klaagt tegenwoordig al maar over preken die zo moeilijk zijn. Hebben wij als dominees zelf meegewerkt aan deze geestelijke ademnood door weinig van onze gemeenten te verwachten en haar te 'vergasten' enkel op lichtverteerbare kost? Wat willen wij eigenlijk met de prediking? Wij zijn er om de gemeente wijs te maken tot zaligheid. Dat vereist een gedegen preek waarin de uiteenzetting van de tekst een flink deel mag beslaan en waarin wij de toepassing niet uit de weg gaan. Zijn wij echt klaar, als wij Amen zeggen of hebben we gemakshalve dan wel

omwille van de tijd (ook zo'n demon) wezenlijke dingen maar laten rusten? Bedrijven wij ook nog pastoraat vanaf de kansel, ook als wij niet iedereen persoonlijk kennen? Beleven wij *Entdeckersfreude* in de voorbereiding en/of op de preekstoel?

Keuze van prioriteiten

Ik realiseer mij dat al deze vragen antwoorden oproepen. En evenzeer stel ik mij voor dat die antwoorden wellicht grote diversiteit kunnen vertonen. Het zou niet uit de pas lopen bij de indruk dat de diversiteit onder ons toeneemt. Dat hoeft niet in alle opzichten en altijd een probleem te zijn. Er zou wel over doorgesproken moeten worden. Juist met het oog op de continuïteit van de vrede des Heeren in de jonge generatie. De vragen die ik gesteld heb, zijn bovendien met vele andere aan te vullen. Boven alles houdt mij de vraag bezig naar de koers van de gemeenten en naar de keuze van de prioriteiten, nu wij in een andere kerkelijke setting verkeren en de 'waardering' van het staan in de Protestantse Kerk van Nederland nogal verscheiden is. Gemeenten, kerkenraden, predikanten, kerkelijke werkers, vaders en moeders, waarheen?

Deze artikelen willen niet meer zijn dan een aanzet tot bezinning. Ik heb het geheel wat sterk vanuit de positie van de (oudere) predikant gezien. Daarbij – laat dat duidelijk zijn – kon ik mij niet vrijwaren van m.i. legitiem sentiment en enig heimwee. Het zij zo. Het gaat mij om de zaak. Om de kerk, om de gemeenten, om het volk. Jawel, ook dat laatste. Ik weiger nog altijd die component te verslijten voor een droom of een fictie. En als in dat alles onze verwachting niet die van de hoop op het Woord Gods is, dan zijn wij, alle vernieuwingen en aanpassingen ten spijt, bezig met een sterfhuisconstructie. En dat kán de kerk niet zijn. Omdat haar Heere leeft. Omdat de trouw van de levende God de generaties draagt en ompant.

A. Beens

Onder redactie van ds. G. H. Kruijmer (Lage Vuursche) kwam een fraai boek tot stand, *Uit de geschiedenis van hervormd Putten* (Uitg. Boekencentrum, Zoetermeer).

- Dr. P.F. Bouter schreef in een hoofdstuk 'de kerk in Putten, door de eeuwen heen' over 'De Pastoor van Putten':

'In de kerkhervorming van de Veluwe steden en dorpen heeft de predikant Johannes Fontanus een belangrijke rol gespeeld. Hij bezocht plaatselijke persoonlijk (Nijkerk), maar organiseerde ook vergaderingen van de classes waarop de pastoors werden onderzocht en onderricht. Zo is het ook voor Putten gegaan. In 1592 wordt de pastoor van Putten opgeroepen om voor de classis te verschijnen, samen met andere pastoors van de Veluwe. Vele onderwerpen worden met hen behandeld, zoals het gezag van de Bijbel, de ceremoniën, de vrije wil, de Middelaar, het priesterschap, de kerk, enz. Bij elkaar ongeveer 26 onderwerpen! De pastoor van Putten, Wilhelmus van Wees, verlaat al spoedig de vergadering. Samen met de pastoor van Voorthuizen. Ze laten een briefje achter waaruit hun standpunt blijkt: zij wensen 'om des gemoeds wille te volharden in de leer waarin zij hun hoorders jarenlang hadden onderwezen. Anders zouden wij hun geweten geweld aandoen. Dat kan toch geen rechtschapen mens van een ander eisen en ze zouden een ergernis zijn voor hun schapen'.

De classis wendt zich tot de overheid en deze machtigt de classis om pastoors die 'de zuivere leer' niet aanvaarden, uit hun ambt te ontzetten. Verschillende pastoors aanvaardden dit ontslag, maar de pastoor van Putten niet. Hij blijft zijn ambt uitoefenen alsof er niets veranderd is. Dan verzoekt de classis aan de overheid om in te grijpen. In de notulen staat: 'Belanghebbende Putten dwyle (omdat) daer noch is een papistische pape, die de omliggende reformeerde kercken grote schade doet, is van de samptelicke (gezamenlijke) broederen gesloeten (besloten) dan aent Hof (overheid van Gelderland) verzocht worde, dat hy geheel syntz dienst metten eerst ontset worde'. Men verzoekt om ook spoedig een eigen predikant te sturen, opdat de kerkelijke gemeenschap te Putten niet geheel 'verduisterd' zal worden. De overheid geeft gehoor en in 1596 wordt aan de pastoor 'den predickstool tot Putten' verboden. Predikanten uit de omgeving krijgen het verzoek in Putten te preken, vooral de predikant van Garderen. In 1598 wordt de eerste dominee van Putten bevestigd: Petrus Kinsius. Hij moet voor de broeders van de classis een proefpreek houden (over Handelingen 13:38) en daarover is men zeer tevreden.'

- Ds. G.H. Kruijmer schrijft over 'De ontwikkeling van een gewone hervormde gemeente':

'Vanaf 1598 tot 1928 werd hervormd Putten steeds gediend door één predikant. Vanwege het uitgestrekte grondgebied was dat altijd een omvangrijke taak. Ook in de negentiende eeuw stond hervormd Putten bekend als een grote gemeente. Bij zijn intrede op 11 november 1855 zei ds. J.J. Knap: 'Vanaf heden ben ik uw leraar. Eene overzware taak neem ik op mij. Ik moet trachten te waken over uwe zielen, de zielen van duizenden, ik alleen'. Vanaf 1868 werd bijstand in het pastoraat verleend door catecheten en pastoraal medewerkers.'

- E. Kous schrijft in 'Diakonie door den eeuwen heen'; over een koopakte van een huis anno 1954:

'Hendrikus van den Berg, horlogemaker, verklaart te hebben gekocht: het dubbel huis met erf en grond, aan de Kerkstraat te Putten, wat de grond betreft niet verder dan tot aan de serre van het naast gelegen perceel, eigendom van de heer P. van Meerveld'. In de overeenkomst is een merkwaardige voorwaarde opgenomen, die als volgt luidt: 'Koper zal het gekochte op verbeurte ener boete van fl. 20.000,- niet mogen verkopen aan een Rooms-Katholiek of Rooms-Katholieke instelling en zal deze verbodsbepaling op verbeurte van gelijke boete aan elke opvolgende eigenaar moeten opleggen'. De heer Van den Berg heeft de in 1967 geheel vernieuwde woning laten afbreken en er een nieuw woonwinkelpand op laten bouwen.'

v.d.G.